

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Parashat derakhim

Rosanes, Judah ben Samuel

הדוהי, סענאזר

Ṷinitsi'ah, 5503 [1742 oder 1743]

סירצמ, ךרד

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9997

המול דוחקני והלא ישראל אינם תחת המול * מיד ויונה אותו החונה ואמר לו בא מהטנינות שלך שאין מול לישראל ואתה קדום יבאת מכלל בני כח ויש לך דין ישראל אשר כך אפתאר *

דרך מצרים דרוש רביעי

דרוש א * ש"ר פרשה ה' סימן ד' ויאמר אליהם מלך מצרים

למה תשה ואהרן מהו למה אמר להם אתם למה ודבריהם למה לכו לסבלותיכם א"ר יהושע בן לוי שכטו של לוי פנוי היה מעבודת פרוך ע"כ *

עלינו

לפנא לארון הכל ורב טוב לבית ישראל שהק' כה אינו דן את האדם כי אם באשר הוא אם ואלף

שעתיד לחטוא לא יחטוב ה' לו עון לפני זמנו ונמולו יסוב בראשו לפי מקומו ושעתו * אבל לענין הטובה אינו כן כי חסד

חסד הוא ומרבה להטיב לאיש כמעטו שעתיד לעשות כאשר חכמים יגידו הטיבו כל אשר דברו כמעט הדבר אמאי שכטו של

לוי לא היה ככלל הסעבוד ואל רזל במדרש לפי שגפה הק' כה שהיה עמיד שבת לוי לעבודת ה' לפיכך לא ניתן בסעבוד פרעה

ע"כ * גם כס"ר פרשה ב' סימן א' אמרונן ואל יודיע דרכיו למשה לפני ישראל עלילותיו וגומר ארך אפים ורב חסד ארך

אפים שהאריך אף עמה ורב חסד שהוא מטה כלפי חסד ונסתכל בטוב ולא ברע שהיו עתידין לעשות ע"כ * ומיהר'ס יפה נדחק

במאמר זה מהו כונתם באמרום נסתכל בטוב ולא ברע * **ויראה** דוה יובן עם מ"ס כס"ר פרשה ג' סימן ג' ואל ויאמר

ה' ראה ראיתי את עני עמי הה' ד' כי הוא ידע מתי שוא וירא און ולא יתכונן כיכד אתה מוכח בסעה סיכחה הגר

מכיתו של אברהם מה כתיב גם ויכלו המים מן החמת אמר רבי סימון בקשו מלאכי הסרת לקטרנו אמרו לפניו רבש"ע אדם

שעתיד להיות את בניך במתא אתה מעלה לו את הכאר אמר להם אינו דן את האדם אלא כמעטו כו' וכן כס"ר ישראל במצרים

ראה הק' כה מה שעתידין לעשות דכתיב ויאמר ה' ראה ראיתי זו ראיתי מעשה העגל כו' אמר הק' כה אינו דנס לפי המצטים

הצתדי' לעשות היונו דכתיב כי קמוע שמעתי את נעקתם אפי' שידעתי מלאכותיו וידע אפי' כמה עתידין להכאיבני במדבר וכו' ואפי' כ' אינו נמנע מלנאלס היינו דכתיב וירא און ולא יתכונן

ע"כ * נמנינו למדן סוף שידוע ה' שעתידין לחטוא אינו נמנע ולהטיב עמהם לפי שאינו דן את האדם אלא כמעטו * ויש

לדקדק על זה אמאי דאמרונן כס"ר פרשה ג' סימן ה' ואל מי אנכי כי אלק אל פרעה וכו' איניא את בני ישראל אמר לפניו

רבש"ע א"ר אני יכול ליכנס למקום הורני כפסות כו' וכו' איניא את בני ישראל מה זכות יש בידם שאוכל לנאלס א"ל הקב"ה כי

אזיה עמד ומה שאתרת מה זכות יש בידם כדוניהך את העם מעבדון את האלהים על הר הז הזה היו יודע שכסביל התור' שהם

עתידים לקבל הם ונאלס ע"כ * מרי מוכח ממאמר זה שהק' כה דן את האדם על העתיד סוף שלח היו ראויים לנאלס בא אותם

בשכיל שעתידים לקבל את התורה והיו קאמר שאינו דן את האדם אלא כמעטו * אך העידן לזה הוא מבואר שכלל החמו

וחסדיו יתברך שהוא מתנהג עם בריותיו הוא זה שאם עתידים להיות נדוקים הוא מסתכל בעתיד ומטיב עמהם אך אם עתיד'

לחטוא אינו מסתכל במה שעתידים לחטוא ואינו דן את האדם אלא כמעטו והיינו דכתיב וירא און ולא יתכונן דדוקא און לא

יתכונן אבל מה שעתידים להטיב יתכונן ומס"ה נסתכל במה שעתידין לקבל את התורה ונאלס ולא נסתכל במה שעתידין לחטוא במדבר לפי שמהרע אינו דן את האדם אלא כמעטו * והלוי הדבר מבואר במדרשו של רש"י בא וראה כיכד מתנהג

הקב"ה

וורו כונתם כס"ר פרשה ה' סימן מ"ב וירא אלהים אמר ר"ל שראה שעתידים להמרות על ים סוף דכתי' וימרו

על ים בים סוף וידע אלהים שהם עמידים לומר זה אלי ר' יהושע בן לוי אמר ראה שעתידין לומר אלה אלהיך ישראל וידע אלהי'

שעתידין להקדים נעשה לנשמת ע"כ * והנה מהר"ס יפה זל פירש שכונתם הוא שאפי' עידע שעתיד להמרות בים סוף מ"מ

ראה מה שעתידים לומר זה אלי וכו' זה וכפר על זה וכן אף כראה שעתידין לומר אלה אלהיך ישראל וידע אלהים שעתידים

להקדים נעשה לנשמתו ובעבור זה לא השגיח ה' להם מעט העגל והוקסה לו לרב זל על זה חבלאו הכי למה יסגיח על העתיד

והנה אין ראוי לרון אלא התעשה דהשתא וכדאמרונן באשר הוא גם ונדחק בזה יע"ס * אך כראה שכונת המאמר הוא עם מה

שכתבנו שכל להודיע כמה הם חסדי ה' דחלבד שכבר כתבנו שה' מסניח על הטוב שעתיד' לעשות ומטיב עמהם ואינו מסניח

על הרע שעתידין לעשות להרע עמהם עוד הפליח חסדו שאם רואה שעתידין להרע ולהטיב מטיב עמהם בשכיל מה שעתידין

להטיב ואינו נמנע מלהטיב בשכיל מה שעתידין להטיב מאחר שעתידין גם כן להרע * והנה פירש וידע אלהים מרגם אנקלוס

ואמר בתימריה למיפקהון וזהו כונתם וירא אלהים מה שעתיד' להמרות בים סוף ואפי' כ' וידע אלהים בשכיל מה שעתידין לומר

זה אלי ונאלס בשכיל מה שעתידים לומר זה אלי אף שעתידין לחטוא בים סוף דן אותם כפי הטוב שעתידין לעשות אף

שעתידין גם כן לעשות את הרע וה' יהושע בן לוי נחיו הכי ס"ל והכי קאמר ראה שעתידין לומר אלה אלהיך ישראל ואף על פי

כן וידע אלהים מה שעתידין לקבל את התורה ונאלס בשכיל מה שעתידין להטיב וכדכתיב כדוניהך את העם מעבדון את

האלהים על ההר הזה ונסתכל בטוב שעתידין לעשות וזן אותם על העתיד אף שעתידים לחטוא * והנה כונת המאמר ככתבנו

ארך אפים שהאריך אף עמה' ורב חסד מטה כלפי חסד ונסתכל בטוב ולא ברע שהיו עתידין לעשות כלומר דכנסתכל ברע

שעתידין לעשות ארך אפים האריך אשו ולא העניש אותם ורב חסד מטה כלפי חסד וכסבא לעשות חסד מטה כלפי חסד

ונסתכל בטוב שהיו עתידין להטיב דהיינו לקבל את התורה או לומר זה אלי ונאלס ולא נסתכל ברע שעתידים לעשות דהיינו

מה שעתידין להמרות בים סוף או במה שעתידים לעשות את העגל *

ובזה יובן פסוק א' כפרסת בלק לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלהיו עמו ותרועת מלך כו

אל מוציאים מתגרים וגומר * ויש לדקדק מה היתה כונת בלע"ס באומרו לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ורש"י ז"ל

פירש לא הביט הקב"ה און ביעקב כשהם עובדים על דבריו אינו מדקדק אחריהם להתכונן באונייות שלהם וכעמלן שהם

עובדים על דתו ע"כ * ויש לדקדק בזה דהיינו קאמר דכשהם נזכרים על דבריו אינו מדקדק אחריהם ואיפכא אמרונן כל

האומר הק' כה ותרו יותרו בני מעיו * ואמרונן ולא יקח סחד שאינו לוקח סחד של מנות אלא כפרע מהעבירות ומשלים סכר

על המנות וכפרט בישראל דכתיב בהו רק אתכם ידעתי מכל מספחות האדמה על כן אפקוד עליכם את כל עונותיכם והיינו

קאמר שאינו מדקדק אחריהם כשהם עובדים על דבריו וכבר כתבנו כונה אחת בפסוק זה בדרך הערבה דרוש כ"ב יע"ס * אך כפי דרכינו נאמר בענין אחר ונדקדק עוד במה פסיים בלע"ס

דכרו

דרך נצרים דרוש רביעי

א"כ איש דברים' למה נחמה ביום בחמה ה' לנחול את ישרא' והלא עמידתו הם לעשות הענין ואינם ראוים לנחול' והוא לא ידע דרכיה' טאיתו מתחלה בזה שעתידין לחטא ואינו דן אותם אלא לפי מעשיהם כל אותה טעה אבל לענין הטובה הסתכל בה שעתידין להטיב ודן אותם על העמיד'.

עוד אפשר לומר כונה אחרת בחמה זה ונאמר טעם אחר בה' דבטו כל לוי לא היה בכלל הסעבוד והענין הוא בה' דאמר בן ב"ר דרכה ע"ב סימן ז' וז' וכל' אל ארץ מפני יקרב ד"א אומר מפני כבוד חוב כי נר יהיה זרעך ע"ב והקשה הד"ס יפה ז' וז' א"כ איך היה בידו להנצל ומפני הפרדו מעל אחיו וד"ס בפירוט החומש כתב חלק' לי תחנן ואין לי חלק בתקנה כמתנה לו הארץ הלזו ולא כפרעון כגור' כנראה ד"ס' לרמ"ז כחמת הארץ עם נדתי ידוע מדע כי נר יהיה זרעך הם שני דברים דשייכו אהדרי דמי טובה בארץ חייב לפרוע הכטר חוב ומי טאיתו וזכה בארץ אינו חייב לפרוע הכטר חוב ומ"ס' אחר עשו א"כ לי חלק בארץ שתמנה בו ולא כפרעון הכטר והני' איתא בספרי פרשת הקת בה אחר אחיך ישראל מה דא"ה לחזיר בארץ אחוה אלא אחר אחים הנחמו בני אברהם שנאמר לו כי נר יהיה זרעך ועל שנינו היה החוב לפרועו נעברה נא בארץ א"כ לך לעורר על הירושל' כל ארץ ישראל כנס טלח פרעת החוב ע"ב' כתיבנו למדיו דמי טובה בארץ חייב לפרוע הכטר ועשו כיון שלא זכה בארץ לא הוטל עליו חוב הכטר וא"כ לפיו כבט לוי כלל היה לו חלק בארץ וכדכתיב לא יהיה לכהני' אלוים כל שבת לוי חלק ונחלה עם ישראל וגומ' לפיכך לא הוטל עליהם פריעת הכטר חוב דבו נר יהיה זרעך' ואמרינו ב"ר פרשה ה' ס"כ' וז"ל אחר משה מזני מה כפתעבדו ישראל אם כשכיל שאתר אברהם אבינו בתה אדע כי אירסנה ואחרת לו ידוע מדע כי נר יהיה זרעך א"כ הדו עשו מכניו והם זרובים להסתעבד כמותם ע"ב' וכזה נבא לבנות האחר דפרעה כבר ידע שנורת ה' היתה שיהיו גרים בארץ לא להם ארבע מאות שנה ועבטו דושה למטה פרעה לנחול אותם ועדיין לא היו בארץ לא להם כי אם דר' שנה חשב פרעה חילי עליה בעדעתו של משה דכינו לומר דכיון דחוב זה היה מוטל על כל זרעו של אברהם וכבר פרעו ישראל ויתר מחמתו החוב שהיו הוא שוגאל אותם ויבא עשו ויפגע המחנה האחר' ועל זה בא פרעה והקשה למכה ולאהרן קוטיא חזיה ואמר להם איך עליה בעתכם כמינו' עליכם לפרוע כי אם מחמת החוב ומ"ס' א"כ חסם סבורים שכבר גרלם הקץ ואין טיך חוב לפרוע א"כ איפך חסם למה כלומר למה אהם פניוים מוכסבד וכי איז חסם בכלל כי נר יהיה זרעך א"כ ע"כ' שהטעם הוא לפי כאל' ז' לכם חלק בארץ ולפיכך לא הוטל עליכם פריעת הכטר חוב א"כ ודבריים למר טלחם באים לומר שכבר הניע הקץ לנחול את ישראל בטענה שכבר פרעו הם חלקם ויבאו בני עכו ויפרעו הלהם והלא כיון שכני עשו לא נטלו חלק בארץ אין עליהם מוס חוב לפריע הכטר דמי טאיתו עליכם חוב כלל לפי טלח נטלחם חלק בארץ.

עוד אפשר לומר כונה אחרת בחמה זה עם מאי דאמרינו ב"ר פרשה מ"ג סימן ו' וז"ל אחר משה כמעשה הטגל רצו העולם כד אחרת כסיני א"כ יר' אלהיד אלהיכם לא נאמר לא לי אחרת סתא להם אחרת ואני בטלתי את הדבור אמתהא ע"ב' והקשה מה"ס יפר' ז' דא"כ מאי חסר רונאמידו אחרן מזרים מבית עבדים וז"ל חסר' לא נכתובד מעולם ולא הונדך להניחו וחזין דטתא גל מה סכרה מחלה מפני פרעה ועל מה כונאדל דכתיב ולא בא לכלל סעבוד ע"ב' והנראה שר"כ ז' דנה לתרן שני תירונים האחד הוא דס' אחר הונאמידו הוא על סכרה

דבריו ואמר אל מוניאם מתנדים דמאוי אהא לאשתמינן דמי לא ידע בכל זה ור"ל כמעבורו בזה ואחרת כמדרש אל מוניאם מתנדים אתה אחרת לי הנה עם ישרא' מתנדים מעמך ואינו כן אלא הוא הוניאם וכבר הביא דס' ז' א"כ אנה הלזו בפירוטיו' ונראה דזה יובן עם מאי דאמרינו כמדרש לא הביט אר' כיערב אחר בלעם אינו מסתכל בעבירות שבהם ואינו מסתכל אלא בעצות שנאמר ה' אלהיו עמו ע"ב' ויס לקדק מה היתה כונת בלעם בזה לומר טאיתו מסתכל בעבירות והוא מסתכל בעצות ונראה דזה יובן עם מאי דאמרינו כמדרש כי הכיתנו זה שלט רגלים אחרת לו חומה זו עתידה לחונ שלט רגלים בגנה ואמה במקם לעקרה מן העול' וכבר הביא דס' ז' א"כ אנה הלזו בפירוטיו ונאמרינו כמדרש ויקחו סדה נופים א ראש הספנה קוסם גדול היה בלק ראה פרעה גדולה שעתידה להתפרך כס והיונו שמה עם משה רבינו והוא לא ידע זה אלא ראה הפרעה וסבור שעתידו ישראל עם לחטוא ורנה טיקללם עם בלעם כדי שתחול עליהם הקללה' והנה כונת בלק בזה היתה לפי פראה שה' מנע את בלעם מתקללם לפי שעתידין ישראל לחונ לפניו שלט רגלים בגנה ואם כן כתיבנו למדיו דן את האדם על העמיד שהרי כ"כ ל מה שעתידין לחונ לפניו שלט רגלים מנע לבלעם מתקללם' ולזה הביא לבלעם ראש הפסנה שהוא מקום שעתידים לחטוא עם ויעניו אותם על העמיד כי היכי דמסתכל בזה שעתידין להטיב ומטיב עמה הכי נמי יסתכל בה שעתידין לחטוא ויעניו אותם על העמיד לזה בא בלעם ואמר לי אל יטלו דברים אלו על לבך שאין אתה יודע אופני אותה זו עם אלהיה לא הכיזו און כיעקב אינו מסתכל בעבירות שעתידין לחטוא ואינו דן אותם אלא באשר הוא עם אבל בעצות מסתכל הוא בת שעתידין להט ב ומטיב עמהם וה' אלהיו עמו ואם כן א"כ כ"כ מסתכל בה שעתידים לחונ שלט רגלים אינו מסתכל בה שעתידין לחטוא בראש הפסנה וכי תיחא מ"ל זה ד"ו רמתי דסתן אהדרי' לזה אחר אל מוניאם מתנדים מהם ומכיר לך דמסתכל בעצות שעתידים לעשות ואינו מסתכל בעבירות שעתידין לעשות שהרי כ"כ ל זה ינאו ישראל מתנדים והלא לא היה להם טוס זכית אה סנסתכל בה שעתידין לקבל את התורה והלא עכ"ל ונ"ד אחר תתן תורה שעתידין לומר אלה אהיך ישראל לא טען אהם על המצות שעתידין לעשות ואינו דן אותם על עבירות שעתידים לעשות ואם כן אין לך טוס מועלת בזה המקום כל ראש הפסנה שראית שעתידין לרטוא עם.

ובזה נבא לכונת האמר הכונה קדים אהם למה ודבריים למה דלכאורה אין מוכן לדברים אלו ומה"ס יפה ז' דחק בפירוטיו ע"ס' ולי נראה דה"פ דנהה אול' כ"כ' פ"א סימן מ"ב סמדת הדיו היתה מקטרות על ישראל כלל להניחם מתנדים בטכיל מה שעתידין לעשות הטגל' וכבר נחמלה מה"ס' לא הכנינו בזה לפי כ"כ' דן את האדם אלא באשר הוא עם וכדכתיב וירא און ולא יתבונן' עוד כנראה דכבטו על לוי לא נכתעבד במזרים מטיס שעתיד להיות כבט זה לעבודת ה' והנה כרעה מכס גדול היה וראה שישאל עמידו לומר אלה אלהיך ישראל ומ"ס' כנראה למכה טבא לנחול את ישראל חנה בזה ואמר לך ימכו שרוא רונה לניאלם מאחר שהם עמי דין לעשות הטגל וכי תאמר און כ"כ' דן אלא באשר הוא עם זה לא ימכו שהרי כבטו על לוי לא נכתעבד בטכיל מה שעתידים להיות בעבודת ה' וא"כ מוכח מהכא שה"כ' דן את האדם א"כ על העמיד והיו טאמר אהם למה כלומר למה אהם בטויים ע"כ' שה"כ' דן על העמיד וראה כאתם עמידים להיות טת עבדתי לפרת כנס ה' ומ"ס' סטר אהם עכעבוד מזרים א"כ

כך מקום שנאמר העם לטון נגזר הוא וכל מקום שנאמר ישראל לטון טבח הוא כו' י"ט * ואם כן הכא כשעת נטון היה לו לקרותם בלטון של טבח ולומר זה' נתן את חן ישראל ועיני מ' מ' בזה לקמן בדרך היס דרוש ה' * מו קשה במאי דקאמר גם האיש משה דאיך לו קשר עם הקודם גם מלת גם היא מיותרת וכבר בדקו בזה ראב"ע והרמב"ן ואמרו וטעם גם האיש משה כי הוא דכ"ס מהם מטאילים אותם מפני כבוד משה * ולא ידעתי למאי אלטרין לזה מאחר שכבר נתן ה' את חן העם בעיני מנרם * ולי וראה דה"ע הכתוב דהנה כבר כתבנו בדרך היס דרוש ה' דמה שזכו ישראל בכיות מזרי היה חלק עבודתם מזה כשנשתעבדו בהם וכמאמר נביהאן פסיסא ואם כן שבטו של לוי נלא היו בכלל השעבוד לא היו בכלל החן * עוד נקדים מאי דאמרינן ספ"ק דשבויות וכפר את מקדש הקדש זה לפני ולפנים כו' עם הקהל יו ישראל יכפר אליו הלויים ע"כ * ואמרינן התם דאגסריך קרא יתירה לרבות את הלויים משום דלויים לא אקרו עם * ומאי טימא אמרינן בפרק הזרוע דלויים פטורים מליצון זרוע ולחיים והקיפה משום דכתיב וזה יהיה משפט הכהני מאת הנס ולויים אינם בכלל עם * עוד נקדים מאי דאמרינן בספ"ק דסוטה דף י"ג בא וראה כמה חביבות מלות על משה רבינו שכל ישראל כולם נתעסקו בכייה והוא נתעסק במצות שנאמר ויקח משה את עלמות יוסף * והנה כל השבח הזה של משה רבינו אחי אפיך אס היה בכלל החן שהיה יכול לשאול מאת המזריים אבל אס לא היה בכלל החן אין כאן טבח כמה שלא נתעסק בביות מזרי דאפשר באס היה שואל בלי כסף וכלי זהב לא היו נותנים לו * ולזה בא הכתוב ואמר זה' נתן את חן העם בעיני מזריים ודקדק הכתוב לומר עם למעט שבט לוי שלא היו בכלל החן וכי מייא אס כן אין טבח למשה כמה שלא נתעסק בכייה מאחר שלא היו בכלל החן לזה אמר גם האיש משה גדול מאד וגומר ואם היה רונה לשאול מהם כלי כסף וכלי זהב היו נותנים לו ביתר באת אלא שהמנות היו חביבות עליו ביותר ולא רצה להתעסק בביות מזריים אלא בהולכת עלמות יוסף כי חסן רסד הוא ועליו אמר שלמה בחכמתו חכם לב יקח מנות *

דרוש המישי

פ"ק דברבות דבר בא באוגי העם אמרי דכי דבי ינאו אין בא אלא לטון בקשה אל' ה"ב' למטה בבקשה ממך לך ואמור להם לישראל בבקשה מנס שלא ממנדים כלי כסף וכלי זהב שלא יאמר אותנו גדיק זעבדוס זענו אותם קיים בהם ואחרי כן ינאו ברכוס גדול לא קיים בהם ע"כ * **בבל** החסדים ומכל האמת נודע ד' מוסכט עכה בגלות ישראל ממנדים כי הפלא ה' חסיד לו הנש פס ינאו ממנדים מוך זמנו כלפני זמנו קול דודי הנה זה בא מרגל על ההרים * ונהה ר"ל הטיבו כל אשר דברו בספ"ק דסוטה דף ז' וזל דרש ד"ע בכ"כ נשים גדיקות שהיו באותו הדור בגלגו ישראל ממנדים שבטעה שהולכות לשאוב מים הקב"ה מומין להם דנים קטני בכדיהם ושואבות מחנה מים ומחנה דנים ובאות וסופות שתי קדרות זכו ומסקות אותן ונזקקות להם בין שפתים שנאת אס תשכבו בין שפתים כנפי יונה נחפה בכסף בכ"כ תשכבו בין שפתים זכו ישראל לביות מזריים שנאמר כנפי יונה נחפה בכסף זכו והולכות ויולדות בשדה תחת התפוח זכו * וכנגלה הקב"ה על היס הם הכידוריה תחלה שנאמר זה אלי ואנוהו ע"כ * ויס לדקדק בתאמר זה דבתחלה אמר בשכר נסים גדיקות ננאו ישראל ממנדים ולא הביא ראיה לדבריו אלא דבוכותם זכו לביות מזריים אבל על עיקר הגאולה שהיה בשכר הנסים גדיקות לא

שכרה תחלה מפני פרעה וזה הוא דוחק גדול במשפחות הכתוב בתבואה * והתירון הטני הוא דלעולם אשר הונאחתיך מארץ מזרים מבית עבדי' הוא כשפטו והכונה באחרו אשר הונאחתיך הוא סככתי שתגדל בכיתו ומטעם זה לא באת לכלל שעבדי * וגם תירון זה קשה בעיני סהרי כל שבטו של לוי לא היה בכלל השעבוד ומיכא תימי שמשה ישתעבד ולומר ד'הטעם שלא כשתעבד שבט לוי היה כשביל משה שתגדל בבית פרעה ובשביל כבודו פטרו כל השבט זה לא שמענו * והנכון אנלי שהקב"ה נתן בלבו של פרעה שלא להשתעבד כשבטו של לוי מן הטעמים האמורילעיל טובים הטנים ואם כן עיקר הסיבה מאת ה' היתה זאת וספיר קאמר אשר הונאחתיך שהוא היה הסיבה הראשונה * והנה כבר כתבנו עמדת הקין היתה מקטרנת שלא יהיו ישראל נגאלין לפי שעתידין לומר אלה אלהיך ישראל * והנה כרעה חכם גדול היה ועל זה טען ואמר חכם למה כלומר טחין לכם טעבות זכו תימא שכך היתה הגזרה שבטו של לוי אס כן אישא דבריסם למה שכאמס לגאול את ישראל והלא אין לכם טענה לפטור את ישראל מעון העגל בטענה אלהיכם לא נאמר לי אמרת ולא להם דאס כן מאי אשר הונאחתיך והלא שבט לוי לא נשתעבד וכקוטיה הרב מהר"ט יפה דוק *

הבלל

העולה דשבט לוי לא היה בכלל השעבוד וכזה נתיישב קושיא חזקה שהקשו הפטרסים הלא זה הדבר שמינינו בהרפת במדבר במנין הלויים שמנה אותם אכן חדש ומעלה והיו כ"ב אלף ומבן שלשים שנה ועד בן חמשים שנה שמנת אלפים ותק"פ * והנה לא יגיעו מבן עשרים שנה ומעלה לחני שבט מישראל הפחות שכבוס וזה תימא איך לא יהיו עבדיו וחמידיו עם ברובי ה' כשאר כל ישראל * ור"ל נתעוררו בזה ואמרו שהיה הארון מכלה בהם * ויס לתמה בזה סהרי נוטא הארון לא היו בו אס בני קהת וא"כ בני גרשון ובני מררי היה להם לפרות ולרבות כשאר השבטים * ולא עוד אלא שמינינו שבני קהת שהיו נוטא הארון היו מרובי' מבני גרשון ובני מררי והוא פלא לפי דברי ר"ל * טוב ראיתי במדרש כמדבר רבה פ"ה התירון מבואר דאדרבה בני קהת היו מועטים מכולם כסיבת הארון והוא לפי שמינינו בני גרשון מבן חדש ומעלה ז' אלפים וכשחור ומנה אותם מבן שלשים שנה שהוא זמן העבודה היו שני אלפים ותק"ל הרי שהיו מבן שלשים שנה ק"ל יותר על שלים * וכן בני מררי מבן חדש ומעלה היו ששת אלפים ומאתים ומבן שלשים שהוא זמן העבודה שלשת אלפים ומאתים הרי שהיו מבן שלשים ק' יותר על חניין * אבל מפפת בני קהת את מוגל מבן חדש מרובה מכל המספחות שהיו ח' אלפים ות"ר וככהוא מונה אותם מבן שלשים שהוא זמן העבודה היו אלפים ותק"ן הרי שהיו מבן שלשים פחות מהשלים קי"ו * והטעם לזה לפי שבני קהת היו טועני הארון והיה מכלה בהם לפיכך נתמעטו עבן שלשים יותר מכל המספחות * איך עיקר הקושיא במקומה עומדת דלמה לא היו בני גרשון ובני מררי מרובים כשאר כל השבטים * ועוד תימה על ר"ל טעדין במנין זה לא נכאו הארון שתייה הקדושה מכלה בהם וכבר הוקשה זה לראשונים זל * אך כפי מה שכתבנו לקמן בדרך היס דרוש ה' שטעם הריבוי היה כדי להסלים גזרת השעבוד של ת' שנה ביחא דשאר השבטים שהיו בשעבוד הונדך ה' להרבות אותם כדי שיסלמו גזרת השעבוד אבל שבטו של לוי שלא היו בכלל השעבוד לא היה שום פועלת נאשך מרבויות ואם כן היו פדים ורכוס בדרך כל הארץ * **ובזה** יזכר מאמר הכתוב ויתן ה' את חן העם בעיני מזריים גם האיש משה גדול מאד וני * ויס לדקדק בתא * זה שאתר את ישראל בלטון עם סהרי אל פרטת בלק ויחל העם

דרך מצרים דרוש חמישי

הכל לא היה מעבודה ועשו למחנה ללוי ולרביע ובחבור
וגאמרו בזה שני תירושים הא' הוא כבוד העבודה דכתי' וימרו
את חייהם בעבודה קשה כחומר ולבנים וכל עבודה כשה
וכל זה לא היה בכלל גזרת ה' כל ועבדום וענו חותם ת' שנה
אלא כבוד זה של עבודה שטעמו בהם באותם השנים נחשב כאלו
נשתעבדו בהם ארבע מאות שנה וכבר יחס תירון זה מהר"ש
יפה למאמרם בשמות רבה פרשה ט' ו' סימן א' קומי לך רעיתי
יפתי ולכי לך אמרו ישראל רבונו העולם ת' ככה אחרת לנו
להשתעבד ועדין לא שלמו אחר להם כבר שלמו שנאמר כי הנה
הסתיו עבר ע"כ דלפי האמת לא שלמו אלא דם' ל' לאותה אנדרה
שה' רחם עליהם מפני נערם וכבוד העבודה ודג' על קקן וזהו
שהטב ה' כי הנה הסתיו עבר כי להיות השעבוד קשה כסתיו
הספיק להם הזמן שעבר ע"כ * עוד אמרו תירון אחר דמה
פגמתי ישראל שלא כדרך שבדכתיב וכו' ישראל לבית קדש
קחמרו אם משכבון שיהו עתיד והלא קרא בלעבר לנו מירי
לשעור העבודה שהיו ראויים לעשות בת' שנה עשו בזמן מועט
מחמת רבוי האנשים *

ובזה יובן מאמר הכתוב הקטן יהיה לאלף והנעיר לנו
ענוס אני ה' בעתה אחיסינה * ויש לדקדק במאמר
בעתה אחיסינה שהם דברים סותרים זה לזה דאם הוא בעתה
אני אחיסינה ואם הוא אחיסינה אני בעתה ודול נשתדלו בזה
ואמרו לא זכו בעתה זכו אחיסינה * אך כפי דרכנו נאמר בענין
אחר והנה מהר"ש יפה הקשה באותה אנדרה שכתבו דר' עקיבא
דכתיב אם משכבון כיון שפטים זכו ישראל לבית קדש דהיינו
קחמרו אם משכבון שיהו עתיד והלא קרא בלעבר לנו מירי
ותיין שהכתוב ירמוז על הפתח לימות המשיח שהיה כיומי
לאתנו מארץ מצרים ע"כ וזהו הכונה דכי היכי דכתבנר רבוי
האנשים היה סיבה למחר את הקץ הכי נמי לנתיב לבא שאף
שגור ה' ינהיג בנבואת סך מה ת' בסבת ריבוי ישראל יבא
הגואל קודם הזמן שגור ה' לפי סךך הוא המדה שרבי ישראל
משלים האומן * וזו אומרו הקטן יהיה לאלף והנעיר לנו ענוס
ולפיכך חיי' ה' בפתח הוא בעתה לפי סךך הוא המדה ואחיסינה
לפי שה' הוא המרכה לישראל כדי להביא הגואל קודם זמנו *

ובזה היה מתר' הרב מר' דודי אל מה' שהקשה הר"ם בספר'
שמות על מה שכתב רמ"ז וימת מלך מצרים מלמד
שנגטרע וזהו שמת מיוקיות ישראל וירוחן בדתם ע"כ והביא מה'
שאמרו בשמות רבה שאמרו לו חרטומיו אין לך רפואה אלא
כשתסחוט מקטני ישראל ק'ן בבקר וק'ן ביוסף ותרמון בדמיהם
שתי פעמים ביום דאם בן אידך יתייבב המדרגה הזה על ויאחזו
בני ישראל תן העבודה דלפי המדרגה הזה ויאחזו בני ישראל
שתמא מיבעי ליה כאלו היינו מפרשים שיאחזו מחמת הגזרה
הרעה על חשיית הבנים ולא מן העבודה ע"כ והנה הדבר
בתימה והוא אל היה מפרס' דישראל כראותם השעבוד היו מנטערי'
מחמת שראו שהגזרה הייתה ת' שנה ועדין היה חסר מן המנין
הרבה לא שפטרמו שהיו מתרבים שלא כדרך טבע היו מתנחמ'
ואומרים דאין ספק דהקב"ה ידלג על הקץ מחמת רבוי האנשים
אבל עכשו שיגטרע פרעה והיה שוחט לרשותו ק'ן ילדו בבקר
וק'ן בערב ואם כן אין כאלו רבוי אנשים כדי למחר את הקץ ועל
זה ויאחזו בני ישראל מן העבודה כלומר מי יוכל לסבול עבודה
זו עד תכלית ארבע מאות שנה אלו דבריו אל * ובה נוחא מה'
כתב' נביאה לן פסיא שבר עבודה של ת' שנה של ס' רביא
דאע"פ שלא ישתעבדו ישראל במצרים רל זה הזמן מכל מקום
קוטי העבודה ומה' שכתבו ישראל שלא כדרך טבעי הכלים הזמן
ואע"פ שהיו ישראל במצרים יותר מששים רבוא ודלאמרו

הביא שום ראיה לדבריו ואכתי' איכא לעומר דאף סביות מצרי'
היה בספרם ת' עיקר הגאולה לא היתה כגבילים * ולזה חפסר
לייבב עם מרל' פ"ח ס' ת' ו' ו' וירא חלקים את בני ישראל
וידע חלקים ידע שהן עתידין לו' זה אלי ואנוהו ועמד וגאלם
ע"כ * והנה ר"ע בסיום המאמר כה דבר דאלו הילדים הכידוהו
תחלה ופרס' שראו סבינתו כבר ואמרו זה אלי שד' חיתי כבר *
הרי שאלו הנשים נדקניו' היו סיבה לגאולה יס' שהרי בסבינתם
באו לעול' אותם הילדים ואמרו זה אלי ואנוהו ובשביל טידע ה'
טעמידים לו' זה אלו ואנוהו גאלם * אך אכתי' יש לדקדק דלמאי
אינטרין זכות הנשים לגאולה יס' והלא כבר הכתיב ה' לאברהם
ואמרו כן יגלו ברכוס גדול * ומהר"ש יפה פ"ח ס' ו' תירן לזה
שאפס' טידע ה' לפרותם היינו לסוף ת' שנה אבל בזכות הנסי'
נדקניו' דלג על הקץ כי לא היו במצרי' אלא דר' שנה ע"כ *
ודברי הרב אל נאמנו מאד ובדאמרי' במדרש חות ואל קול דודי
הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הנבעות ר' יאודה או'
קול דודי הנה זה בא זה משה בטעה טכא ואמר להם ליס' בחדם
הזה חסם יונאים אמרו לי משה דבינו היאך אנו נגאלים והלא
אמר ה' לאברהם ועבדום וענו אותם ת' שנה ועדיין אין
כידיו אלא דר' שנה אחר להם הואיל והוא חפץ בגאולתכם
אין מביט בחסכוניותם אלא מדלג על ההרים מקפץ על
הנבעות ואין הרים ונבעות האחרים פאן אלא קנים ועבדים
מדלג על החסכוניות ועל הקנים ובחדם הזה אתם נגאלים ע"כ *
הרי מבואר שאל' דלג על הקץ ממה שגור וס' ל' לר'ע טלוג זה היה
בשביל הנשים נדקניו' * אך אכתי' יש לדקדק דמה התייחסות עם
בפעולת אלו הנשים אשר השתדלו ויהיו ישראל פרים ורבים עם
ביות מצרים עד שנאמר שבשביל זכותם זכו לביות מצרים *

והנה סמוך למאמר זה דר'ע אמרו' התם ויבן ערו מסכנות
שתמסכנות את בעליהם ע"כ ופרס' שמתמסכות את
בעליהם מדלגות דכתיב ויכללו את מצרים ובשביל עבודה זו
הוא דלוי'ע להם ע"כ והנה אם כמאמר זה דקאמר דבשביל
עבודה זו זכו ישראל לביות מצרים יש לדקדק גם כן כל מה
שדקדקנו לדעת ר' עקיבא דהא היכן רמזו' דבשביל עבודה זו זכו
ישראל לביות מצרים והלא ביות מצרים היא הבטחת ה' שהבטיחו
לאברהם ועדין יש לדקדק במאי פליגי רב וסמואל עם ר' עקיבא
דמר אחר דבשביל כבוד העבודה זכו ישראל לביות מצרים ומ'
אמר דבשביל מעשה הנשים הנדקניות זכו ישראל לביות מצרים *
וכ' דכל זה יובן עם מאי דאמרינו באחרון דסנהדרין עליה ל'א
פעם אחת באו בני מצרים לדון עם ישראל לפני אלכסנדרוס
מורדון ואמרו לו הרי הוא אומר וזה' נמו' את חן העם בנינו
מצרים ויכאילים תנו לנו כסף וזהב שנטלתם אמר להם נביאה
בן פסיא הרי הוא אומר ומוסב בני ישראל אשר יטבו במצרים
ללבים שנה וארבע מאות שנה תנו לנו סכר של ששים רבוא ולא
תנאו חסר' לזה וברחו להם ע"כ * ויש לדקדק בטענה זו של
נביאה כן פסיא' איד' הביא פסו' זה דמוסב בני ישראל אשר יטבו
במצרים ת' שנה דה"כ היינו בפסו' שהיו לא יטבו במצרים כי
אם רד' שנה ובמבואר וכתב זה הוצרכו לטנות לתלמי המלך
ול' ומוסב בני ישראל אשר יטבו במצרים ובמא' חרינות ת' שנה *
ועוד יש לדקדק דלפילו דר' שנה שיטבו במצרים לא היו כולם
בעבודה ובדאמרינו בשמות רבה פלטה ח' ס' ו' וימת יוסף וכל
אחיו וכל הדור והוא ויומר ללמדך שכל זמן שהיה אחד מהם
קיים מחמת מיריו למצרים לא שעבדו המצריים בישראל עד
כאלו ואם כן איד' טיין נביאה בן פסיא ת' שנה של טעבוד *
והנראה לייבב כל זה הוא עם מה' שהקשה למפרים דהיוכן
נתקיים גזרת ה' כבוד ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה
והלא

בחדרש

ועם זה יובן מאי דאמרינן בשמות רבה פרשה ב' סימן א' ומשה היה דרוש ה' ד' יודיע דרכיו למשה שהודיע דרך הקץ למשה ע"כ. ויש לדקדק דמה היא כוננת באומרים שהודיע דרך הקץ למשה והלא כל ישראל ידעו הקץ כיון שבא משה ואמר להם מפי ה' סרוגה לנחלם אך עם מה שכתבנו הדברים כפשוטם שהודיע ה' למשה דרך הקץ כלומר דאף שלא נשלם הזמן של ארבע מאות שנה ודלג על הקץ מכל מקור הודיע לו מאיזה טעם דלג על הקץ והוה באומרו פקד פקדתי אתכם ואת העשוי לכם במצרים דהיינו כובד העבודה ורכויו האנשים שסני סיבות חלו היו סיבה לדלג את הקץ. ובוה יובן מאי דאמרינן בשמו' רבה פרשה ה' סימן ז' וזל ויאמן העם סכך היה מסורת בידם שכל נואל שיבא ויאמר פקד פקדתי אתכם הוא נואל של אמת כיון שבא משה ואמר פקד פקדתי אתכם חיד ויאמן העם בזה האמינו כי פקד ה' את בני ישראל ובי ראה את עניים ויקדו וישתחוו ויקדו על הפקידה וישתחוו על כי ראה את עניים ע"כ. ויש לדקדק במאמר זה טובא חדא דמה טאלו בזה האמינו והלא ישראל הם מאמינים בני מאמיני ועוד טכבה אמרו סכך הוא מסורת בידם שכל נואל שיבא ויאמר פקד פקדתי אתכם הוא נואל של אמת ואם כן בזה הוא שהאמינו. עוד יש לדקדק בזה שמירנו כי פקד ה' את בני ישראל ובי ראה את עניים דמה תשובה היא זאת לשאלתם בזה האמינו דאמתי יש לטאלו בזה האמינו כי פקד ה' את בני ישראל ובי ראה את עניים. עוד יש לדקדק בזה שסיימו ויקדו וישתחוו ויקדו כי פקד ה' את בני ישראל וישתחוו כי ראה את עניים דמשמע שהם שני דברים נפרדים האחד היא כי פקד ה' את בני ישראל והשנית היא ובי ראה את עניים וכתבו הודאה לה' על כל אמת ואמת והלא הכל הוא דבר א' דהיינו כי פקד ה' את בני ישראל. ובשיקור הכתוב גם כן יש לדקדק דקאמר כי פקד ה' את בני ישראל ובי ראה את עניים דמשמע שנתנו הודאה לה' את בני ישראל ומאי אכפת להו לישראל לבקש טעם על הפקידה. אך עם מה שכתבנו יתייבב והנה בתפלה אמרו ויאמן העם סכך היא מסור' בידם שכל נואל שיבא ויאמר פקד פקדתי הוא נואל של אמת ואמר כך טאלו ובזה האמינו והיא ממש קושימו של הרמב"ן בזה האמינו ממה משה טמץ במסורת כמותם ומירנו כי פקד ה' את בני ישראל ובי ראה את עניים טפירם להם משה פירוש של פקד פקדתי שהגורף ה' כדי לדלג על הקץ ולנחלם קודם הזמן לטמי פקידות דהיינו לפקוד את בני ישראל שנתרבו טלא כדרך טבע ובי ראה את עניים דהיינו כובד העבודה מה טלא נגזר עליהם ומש"ה דלג על הקץ וזוהו שסיימו ויקדו וישתחוו ויקדו כי פקד ה' את בני ישראל וישתחוו כי ראה את עניים שנתנו הודאה לה' על טבקם שני חטבות כדי לדלג על הקץ ולמחר לנחלם ובאלו שני חטבות נחשב כאלו נשתעבדו ישראל במצרים ארבע מאות שנה.

במדרש וחמושים עלו בני ישראל מלמד מאחד מחמ"ט עליו והשאר שמו בכלסט ימי החמד מ"מ כיון שרבו השלים החסכון של מ"ל שנה כיון שכתב מ"ל שנה של טעבוד מ"ה לא תבע אלא שבר של טישים רבוה. ובוה נחא דרבי עקיבא ורב ושמואל לא פליגי וזמר אמר חדא וזמר אמר חדא ולא פליגי דר' עקיבא נקט הטעם דמה שהשלים הקץ היה כסיבה מה שנתרבו טלא כדרך טבע ולזה אמר דב"ביל נטים נדקניות נחלו ישראל מצמצים דכטביל שהשטלי להזדקק לבעליהם ונתרבו ישראל טלא כדרך טבע נטלם הקץ קודם הזמן ונחלם ומשם הכי זכו ישראל לביות מצרים לפי שאם היו נחללים בלתי השלמה לא היו זוכים כביות מצרים שהיו הבטחת ואחרי כן ונאו ברובם גדול היא כתנאי שיסתעבדו במצרים מ' שנה אבל עשוי דכטבילן נתרבו ישראל נחמא דכבר נטלם הזמן של מ' שנה ואם כן בדיון זוכים ישראל בביות מצרים. ורב ושמואל ס"ל דרבו העבודה השלים הקץ ומ"ה אמרו דכטביל רבו העבודה זכו לביו' מצרים הכלל העולה דשני טעמים הונתרו ישראל כדי לדלג את הקץ ולהשלים הגזרה של ועבדום ועבו אותם ארבע מאות שנה הא' הוא כובד העבודה והשנית מה שנתרבו ישראל טלא כדרך טבע. וזוהו כוננת באותה שכתבנו שטאמרו ישראל אך אני נחללים הסיב להם משה אינו מביט בחטבותיהם אלא מדלג על ההר' תקפן על הנבעות ואין הרים ונבעות אלא קנים וחטבותות כו' דלמאי אינטרבו תרי דלוגים מדלג על ההרים תקפן על הנבעות בחד דלוג שני אלא שכוונתם היא ששני סיבות היו שנטלם הקץ באותו זמן ועמד ונחלם הא' הוא כובד העבודה והשנית היא מה שנתרבו ישראל טלא כדרך טבע וזוהו מה שהסיב להם משה מדלג על ההרים תקפן על הנבעות.

ובזה יובן מאי דאמרינן בשקית רבה פרשה ב' י"א ומעו לקולך למה שמערת גדולת ה' הוא בידו שכל נואל שיבא ויאמר להם פקידה כפולה נואל של אמת הוא ע"כ. וכבר הכי רמז אנדה ה' ויפירו' והרמב"ן הקפס' לו וזל ויש לך לטאלו ומנין להם שחמינו ממה משה טמץ במסורה הזאת כמותם וזל כך קבנו מייסך שטמץ מפי הכביא אביהם טהראטון שיבא ויאמר להם כל סון הזה הוא יהיה הנואל נליו וידוע לפני הכ"ה טלא יבה אדם ויכזב בהם ובכך הבטיחם ע"כ. ויש לדקדק דכיון טכך הבטיח ה' טלא יבא ויכזב טום אדם למה זה נמו סימן זה דפקידה ככל סימו' שיהיה ואמינו מאמר טכבר הבטיח ה' טלא יבא אדם ויכזב. וזוהו יש לדקדק במאמר זה דקאמר טכל מי שיבא ויאמר פקידה כפולה הוא נואל של אמת דלמאי אינטרדיו ככל הפקידה בחדא פקידה שני אך עם מה שכתבנו בשם המפרט' יתייבב הכל דמסורת היא בידם טכל מי שיאמר פקידה כפולה הוא הנואל והכונה היא דשתי פקידות הונתרו ישראל כדי לינאל קודם זמנם הראשונה הוא קופי הטעבוד שנטעבדו בהם המצריים והשנית היא מה שנתרבו ישראל וישראל היה להם דקבלה טכל מי שיאמר פקידה כפולה ויאמר להם הפירו' דלמאי אינטרדיו פקידה כפולה הוא נואל של אמת וישראל לא היו יודעים טעם ככל הפקידה וגם היה קשה בעיניהם דאיך יתכן טיהיו נחללים קודם שנטלם הזמן של מ' שנה והכ"ה נילה למשה טעם ככל הפקידה ובוה הודיע לו איך נטלם הזמן והוא אומרו לך ואסתפת את זקני ישראל ואמרת אליהם פקד פקדתי אתכם ואת העשוי לכם במצרים דהיינו פקדתי אתכם טאמם מתרבים טלא כדרך טבע ופקדתי העשוי לכם במצרים דהיינו כובד העבודה ואומר אעלה אתכם מעני מצרים ושמעו לקולך אף טלא הניע הזמן לפי טאמם נותן להם הטעם שהאו רמוז במסורת טבידם טכל מי שיבא ויאמר פקידה כפולה הוא נואל של אמת.

וזהו הכתוב וינד לתוך מצרים כי ברח העם ויהפך לבב פרעה ועבדיו אל העם ויאמרו מה זאת עשינו כי טלחנו את ישראל מעבדנו ופירש רמז ויהפך נפסך ממה שהיה שהיו אמר להם קומו גאו מתוך עמי ונהפך לב עבדיו שהיו לטעבר היו אומרים עד מתי יהיה זה לנו למקום ועבטו נחפכו לדרך אחרים כטביל מקוםם שהטאילו' והן הן דברי הנוכחיתא ואני תמים בזה דמשמע מדצריהם דמה טנהפכו לדרך אחרים הוא דוקא כטביל מקוםם שהטאילו' והלמלא המתון לא היו דודעים אחרים והפסוק אומר בהפך מה עשינו כי טלחנו את ישראל מעבדנו דמשמע דמה טרדפו אחרים הוא מוסים טאו

דרך מצרים דרוש חמישי

הענינה נעשו בה והענינה אין לה שיעור אבל כפשו סגוד למלך
מגרים כי כרח העם וכבורה ליבה הענינה ויהיפך לכב פרעה
ועבדו בסביל ממנום שהשאלים ואחרו דע' כ' אין זה מטעם
הענינה אלא בסביל סכר פעולה וכן נבדלת נביאה כן פסיסא
וראו שלקחו סכר פעולה של ת' טנה והם לא נשתעבדו בהם כל
זה הוזהר הם כן נטלו ישראל מוקדם מה שהיה חלק עבודתם ואם
כן מה זאת עשינו כי נטלה את ישראל מעבדנו שהרי כבר שלחנו
להם אף מה שעתיד' לעבוד אמתו נמנה דבסביל הממוין רנו
לרדוף אחריהם להשתעבד בהם • אך לפי האמת טעה פרעה
לפי דבסביבת רבו העבודה ומה שכתבו ישראל שלא כדרך טבע
חשיב כאלו נשתעבד בהם ת' טנה ולעולם דמה שלקחו הוא
חלק עבודתם על ת' טנה וכסדרת נביאה כן פסיסא •

ומעשה

מנחה דאם וטובה לן ליישב מאמר הקודם • והקושי
מפורסם דלמה לן לשתמא שלא אחר חותו נדיק
ואחרי כן יגאו ברכוס גדול לא קיים תימוק ליה דהכ' הבטחו
לאברהם ונדיק לקיים הבטחתו ההוא אמר ולא יעשה • עוד יש
לדקדק דלמאי אינטריך ליה לאברהם לומר ועבדו וענו איתם
קיים בהם לא הולל אלא ואחרי כן יגאו ברכוס גדול לא קיים
בהם דזהו עיקר התרעמות ולכאורה היה נראה לומר להכונה
היא דודאי אברהם דיע דבטחת ואחרי כן יגאו ברכוס גדול
היתה בתנאי שישתעבדו במגרים ת' טנה וכדכתיב ועבדו וענו
אותם ארבע מאות טנה אך מלכותו של אברהם היא דועבדו
וענו אותם מיהא קיים בהם דנהי דלא קיים ת' טנה לפי שלכל
על הקן ת' ט' כבר קיים קנת מאמר ועבדו וענו אותם אבל
ואחרי כן יגאו ברכוס גדול לא קיים בהם כלל ומת' ה' הוגרד ה'
לחלות בני משה טיבאלו ישראל כלי כסף וכלי זהב כדי שלא יהיה
לו לאותו נדיק אפילו תרעמות דברים • אמנם נראה דזה יוכן
עם מאי דאמרינון בפרק הנוול קמא עליה ג' סהקטו לרב דאמר
דעבדו במקרקעי דמי והאמר רב דניאל בר קטינא אמר רב
התוקף בעבדו של חבירו ועשה בו מלאכה פטור ואי ס' עבדו
במקרקעי דמי אמאי פטור ברשות מריה קאי ופירוש הכא במאי
עסקינן שלא בטעת מלאכה ופרט' שלא בטעת מלאכה בטעה
שחינם דנילים לנכות מלאכה או כאין עכשו מלאכה לבעליו
לעשות וזוהו והקטו מי ניחא ליה לדיכחוס עבדיה ופירשו אחרי
הכא נמי ניחא דלא ליסתריה עבדיה ופרט' אל דלא ליסתריה
עבדיה שלא ירביץ להיות בטל ומתעגל ע"כ • נמנינו למידון
דכתוקף בעבדו כל חבירו אם מבטל אותו ממלאכת רבו חייב
אך אם אינו מבטל אותו ממלאכת רבו פטור ואף דכחוס עבדיה
זהנה אין ספק שישראל הם עבדים למקום וכאמור בכתוב עבדי
הם והנה פרעה תקף בעבדיו של מקום ועשה בהם מלאכה ואם
ישראל היו עושים רבוי כל מקום פשיטא שהיו המגרים חייבים
לכלם סכר פעולתם לפי שהיו מבטלים אותם ממלאכת רבם
שלא היו יכולים לקיים המגרות בסביבת השעבוד ואין לך מבטל
ממלאכת רבו גדול מזה אך לא היו עושים רבוי כל מקום
פשיטא דפטורים לכלם סכר פעולתם שהרי לא בטלו אותם
ממלאכת רבם ואדרבה ראו להחיות להם טובה דאפשר דבסביבת
השעבוד לא היה להם פנאי לחטות וכדאמרו' דניחא ליה לאדון
דלא נסתריה עבדיה וכל סכו' אם בסביבת השעבוד לא היו
חוטאים • והנה מנינו לר' אל' באמרונו מקרב גוי מה אלו
עובדי ע' אף אלו עובדי ע' ובשמות רבה פרט' ו' סימן ז' אמר
ולא שמעו אל משה מקונן רוח' ומעבדו קסה היה קסה
בעיניהם לפרוש מפ' וכן יחוקאל מפרט ואומר להם איש שקוני
עיניו הטליו ובגלוי מגרים אל חטמאו ראה מה כתב איש
שקוני עיניו לא הטליו ע"כ ובגולה רבות לר' אל' כן מן הדין
אין

דונים להשתעבד בהם ולא בסביל ממנום שהשאלים • ונראה
דזה יוכן עם מאי דאמרינון בספרי העניק מעניק לו ענאך
מנרדך ומיקבך ונומר וזכרת כי עבד היית בארץ מגרים כטס
שאני הענקתי לך במגרים שנאמר וינגלו את מגרים אף אתה
פעניק מעניק לו ע"כ וכן פיר' רש"י וזכרת כי עבד היית והענקתי
ושנית לך מכיות מגרים וכיות הים אף אתה העניק וטנה לו •
הן אמת מדברי רש"י הללו דרש העניק מעניק לומר שיעניק
ויטנה לא ידעתי פירושו גם בהר"ם לא מנאחי רמו לדון זה
ומהסוגיא דפ' קדושים עליה יז' נראה בהפך מזה דאמרו' אטר
ברכך ה' אלהיך יכול נתברך הכית בגללו מעניקין לו לא נתברך
הכית בגללו אין מעניקין לו ת"ל העניק מעניק מ"מ • הרי
דרבוי' דמעניק מעניק אינטריך לומר דאפילו לא נכתב' הבית
בגללו דמעניקין לו ודבי אלתור בן עזריה דס"ל דברים ככתב
נתברך הכית בגללו מעניקין לו לא נתברך הכית בגללו אין
מעניקין לו אמרינון הם דלדידיה מאי דכתיב העניק מעניק הוא
מטום דדברה תורה כלשון בני אדם הרי דדרשא הלזו דרש'
דעניק ויטל' לא אתי לא ברכנן ולא כראכ"ע ודברי רש"י נריכוס
לי תלמוד הכלל העולה דסב"ה הספרי ורש"י הוא דמה שזכו ישראל
בכיות מגרים מדין העניקה נעשו בה •

ועם

זה יתייב מה שאמרו בספרי ונס ערב רב ונומר וגאן
ובקר מקנה כבד מאד כאן נתייב ואחרי כן יגאו
ברכוס גדול ע"כ • ויש לתמוה דלמה לא נתייב הבטחת ה'
דואחרי כן יגאו ברכוס גדול כמה שנטלו כלי כסף וכלי זהב
ונתייב כמה שנטלו גאן ובקר • נראה שדעת זאת האגדה
דבטחת ה' דואחרי כן יגאו ברכוס גדול מדין העניקה נעשו
בה ואמרי' בפ' קדושים תניא יכול לא יהיו מעניקין אלא מנאך
גדן ויקב מנין לרבות כל דבר ת"ל באטר יברכך אם כן מה ת"ל
גאן גדן ויקב לומר לך מה גאן גדן ויקב יטנס בכלל ברכה אף
כל שיטנן בכלל ברכה יגאו כספים ע"כ ומת' אמרו בספרי
דדוקא כמה שהולכו עמהם גאן ובקר נתייב' הבטחת ה' דואחרי
כן יגאו ברכוס גדול לפי שהיו דבר טפיה ורבה וישנן בכלל
ברכה למעוטי כסף וזהב שאינם בכלל ברכה ואין מעניקין מהן
שלא נתייב בהם הבטחת ה' דואחרי כן יגאו ברכוס גדול
מטום דהבטחה זו מדין העניקה נעשו בה וכדכתיבנא • ואחרינו
בפ' קדושים תנו רבנן יכול לא יהיו מעניקין אלא ליוגא בשט
מנין לרבות יוגא כיוכל ובתימת האדון ואמה העבריה בסמימין
ת"ל תשלחנו וכי תשלחנו יכול שאני מרב' בורח ת"ל וכי תשלחנו
חשתי מעמך יגאו בורח שאין מלווח מעמך ע"כ • למדנו מכאן
דבבורח ליכא העניקה •

ובזה

יתייב מאמר אחד לר' אל' בספרי מאמר משה לפרעה
אין אנו יוגאין מנאך עד שמאח' הרי אמת ברשותיכם
הרי אמת בני חורין • ויש לדקדק דלא היה תכלית הוגרד משה
רבינו לכל זאת דמאמר שאינו מטעם לישראל בהליכתם יגאו
ע"כ שלא בטובתו • אך לפי' דבבורח ליכא העניקה אספר
לומר דס' לאגדה זו דמה שלקחו ישראל כלי כסף וכלי זהב
מדין העניקה נעשו בה ואם היו יוגאים שלא ברשות פרעה לא
היו זוכים בכיות מגרי' דלא קרינון בהו וכי תשלחנו חשתי מעמך
מטום הכי הוגרד מרע"ה שיאמר פרעה הרי אמת ברשותיכם
קרי אמת בני חורין כדי שבו יהיו זוכים בכיות מגרים מדין
העניקה •

ובזה

נכא לכונת הכתוב ויוגד למלך מגרים ונומר דראה
פרעה דישראל לקחו כלי כסף וכלי זהב וינגלו את
מגרים ודו בדעתו שאין זה מסו' סכר עבודתם שהרי לקחו סכר
עבדו על ת' טנה והם לא נשתעבדו בהן כל זה הוזהר אלא מדין
העניקה

דרך מצרים דרוש המשיח

מלמטה שהיא יותר קשה ומה המשיחין על העמ' במו שינושין
 חיצונית שנה ואלו בכ"ד של מעלה חין עונשין אלא חזק עמ' ועינין
 כיפה מראה פ"ק דר"ה סימן ט' * עוד הקשה הרא"ם דאמאי
 לא קטרנו המלאכים מהעבירות שהיה עושה ושמעאל דהיינו ע"ז
 ונ"ע וס"ד וכמו שדרשו רז"ל במאי דכתיב אשר ילדה לאברהם
 מנחק ואין מנחק אלא ע"ז וכ"כ מהמלאכים לא רנו לקטרנו אלא
 מעבירות הנמשא שהיא חזק כנגד מדה מ"ת וקשה כיון שלא יכלו
 לקטרנו מאותה עבירה של נמשא היה להם לקטרנו מהעבירות
 שבידו וליבא למימר שבראותו ישמעאל את עמ'ו באותה גיה
 שהיה מת כמאז עשה תשובה וזהו מה פה' הכתיב אותו שישמעאל
 ישנה תשובה כחיוו הא ליתא שהרי אחר זה כתיב ויהי רבה קשת
 ודרשו רז"ל שהיה יושב במדבר ומלמסס את הכריות וכמו שפירש
 רש"י * ותיקן שאנדה זו שאומרת שהמלאכים לא קטרנו על ישראל
 מהעבירות שבידו חולקת עם אותה אנדה שדרשו קרא דמנחק
 לנגחי אלא אחי חליבא דר"ם שדרש קרא לשבח דהיינו שהיה
 חולק עם ינחק ע"כ * ואני תמיה על זה שהרי דר"ם פירש דמנחק
 היינו ע"ז ונ"ע וס"ד ובקרא דבאשר הוא עם הביא אותה אנדה
 שקטרנו המלאכים ולפי דברי הרב הם סותרים אלו לאלו ואף
 שהרא"ם כיוול לן בקתת מקומות שדרשו של רש"י להביא אנדות
 חלוקות מ"ת הדבר קשה שיעדין לחלוחית הדיו קיימת דרש
 יציב מנחק לנגחי אלא אחי חליבא אותה אנדה שקטרנו המלאכים *
 ומהר"ם יפה תיקן דמה שלא קטרנו המלאכים באותה טעם לפי
 שכן י"ז שנה היה ישמעאל באותה טעם כדאיתא בפר"ח וזדוק
 היה לפי שאין בכ"ד של מעלה מענינים עד עשרים שנה הכלל
 העולה מ"ט * טעם היה דומה דין של מעלה לדין של מטה לא
 היה נזכר ושמעאל מאותה גרה שהיה מת כמאז ולא היה בא
 לכלל תשובה מתרי טעמי חיי מים שעתיד להמית לישראל כמ"ל
 דומיא דבן סורר שנהרג על העמיד ואי מיום העבירות שהיו
 בידו ע"ז ונ"ע וס"ד אלא לפי שנכחו דרכי ה' מדיני אדם לא
 נתענס לא על העבר ולא על העתיד וזכה לנפשות תשובה * עוד
 בקדים מאי דאמרינו בפרק אלו כערות דטעמא דרבי נחוניא
 בן הקנה שהיה עושה יום הכפורים כשנת הוא מיום כתיב
 ואם העלם ועליונו ע"כ הארץ את עניניה מן האיש ההוא בנתו
 מורטו למולך ושמי חני את פני באים ההוא ובמספחתו
 והכרתי אותו אמרה תורה ברת שלי כמיתת שלכם מה מיתה
 שלכם פטור מן התשלומין אף ברת שלי פטור ורבנן לא ס"ל
 האי יוקיטא דברת שלי כמיתה שלכם *
ובזה נבא לכונת הכתובים שהקב"ה אחר לאברהם ועבדים
 וענו אותם * שנה חזר ואמר לו וגם את הגוי אשר
 יעבדו דן אנכי וכיון שאני הוא הדן והמעניש אותם ואחרי כן
 יגלו ברכוס גדול דדוקא בדיני אדם חין אדם מת ומלמס אכל
 בדיני שמים אדם מת ומלמס וכיון שאני הוא הדן את המצריים
 יגלו ברכוס גדול : וסמא יעלה בדעת אברהם דהלכתא כר'
 נחוניא בן הקנה שהיה עושה את יו"כ כשנת מסעמא דהיקיטא
 ברת שלי כמיתה שלכם לזה אמר לו הא ליתא כי לא דרכס
 דרכי וראיה לזה כי איה תבא את אבותיך בשלום תקבר בטיבה
 טובה ואני מנסרך שישמעאל יעשה תכוב' והלא ראוי היה שימות
 כשקטרנו המלאכים אי מטום העבירות שהיו בידו ואי מטום
 דעתיד להמית את ישראל כמאז וראוי היה ליענס דמיוא דבן
 סורר ומורה דנהרג על סס סופו אלא ודאי דמה שלא נענס
 ישמעאל באותו פרק היינו מטום * כאזינו מעניס לא מתן עשרים
 כתיב מהר"ם יפה וזל וכן אינו מעניס על העתיד אלא באשר
 הוא סס וא"כ כסס שנכחו דרכי מדרבי בני אדם חללו הדברים
 סני כמיו נכחו דרכי מדרכס לנגן מיתה ומסלומין דא"כ
 דכינוי

ומלמטה דכס אלא טעם לא היו זוכים לביות מצרים ואח"כ היו
 זוכים לביות פי החירות אברה' שלא ידע שישראל לא היו עושים
 דרכו של מקום כמצרים אחר ואחרי כן יגלו ברכוס גדול
 לא קיים בהם לפי שיאמר דמה שזכו לביות פי החירות הוא
 בשביל שבר פעולתם וזהו אומנם בבקשה מכם שאלו כלי כסף
 וכלי זהב וקחו שבר פעולתכם וכשתבאו לפני פי החירות אז
 אקיים מה שהבטחתי לאברהם ואחרי כן יגלו ברכוס גדול * טעם
 לא כן יאמר אותו נדיק ואחרי כן יגלו ברכוס גדול לא קיים
 בהם כי על כן דבר נא באזני העם ובומר *
ובי

תאמר איך דן הכ"ה את המצריים במיתה וממון והא
 ק"ל דחין אדם מת ומלמס וכמאז המוספ' כפ"ה דאם
 ע"ז דף ע"א דגם בכני נח אמרינו קים ליה בדרכה מנייה ואם כן
 כיון שהמצריים נחמיבו מיתה איך נחמיבו גם כן ממון * הא
 לא קטיא מטום דק"ל כרבנן דס"ל דלא נאמר כלל זה לא במיתה
 בידי אדם אכל במיתה בידי שמים אדם מת ומלמס כדאי"כ פ' אלו
 נערות דף ל' דלא ק"ל כרבי נחוניא בן הקנה שהיה עושה את
 יום הכפור' כשנת וכן פסק הר"ם בהלכות גניבה יע"ט *
ובזה נבין מאמר ה' לאברהם במעמד בין הבתרים
 שאמר לו וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי

כן יגלו ברכוס גדול ומה תבא את אבותיך בשלום תקבר בטיבה
 טובה * ויום לדקדק ב"מ דן אנכי דמלמס דפטיטא היו שהקב"ה
 דן את כל העולם וכבר נמשוררו בזה רז"ל בכ"ד פרטא מ"ד סימן
 יב ואחר דן אנכי א"ר אלעזר כסס ר"ז בן זמרא בטמי אומיות
 הללו הכטיה הקדוש ב"ה לאברהם אבינו שהוא נואל את בניו
 והאם יעשו תשובה שיגאלם בע"ב אומיות * וחזן מכותנו נראה
 ליישב כמה שדקדק עוד באומרו דן אנכי שהוא לכוון הוזה והיה
 לו לומר אדון אנכי שהוא לשון עתיד * אמנם כונת הענין עם
 מה שהקשה הרמב"ם בפ"ו מהלכות תשובה דאמר שכתו בתור'
 ועבדום וענו אותם הרי גזר על המצרי' לעשות רע ואיך נפרע
 מהם ותיקן יע"ט : והראב"ד פירק כי הדבר ידוע שאין הכורא
 נפרע מן האדם אלא ברע ממנו ואחר שיפרע מזה יחזור ויפרע
 מזה מן הרע ממנו ברטעו והמצריים גם כן היו רשעים וראויים
 לתכות ההם * והנה אברהם אבינו כשעה שזר הקב"ה ועבדום
 וענו אותם חשב בלבו שלא יפרע הקב"ה מאות אומה המסעבדת
 בישראל כיון דנזירת מלך היא * לזה אמר לו אל תתיירא מזה
 לפי שגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי מקודם שהיו חייבים
 עונס ובאותה אומה שאראה שהיא חייבת אני מסעבד את בניך
 וזהו יענסו ואחרי כן יגלו ברכוס גדול בשביל מה שנשתעבדו
 בהם לפי שהם מענמם הם חייבים בכל עונשים הללו *
אך כפי דרכינו נאמר באופן אחר ונדקדק עוד כמה שסיים
 הכתיב תקבר בטיבה טובה ודרשו רז"ל בסרו שישמעאל
 יעשה תשובה כדאיתא בכ"ד פרטת נח פרטה ל' סי' ד' והביאו
 רמ"ז אל דמה שייכות יס לבטורה זו עם הקודם והיה לו לסיים
 ענין גלות מצרים ולומר ודור רביעי ישובו הנח וגומר ואחר כך
 יבשר אותו כמה שיסתעאל יעשה תשובה * ונראה דזה יובן עם
 מאמר דול בבראשית רבה פרטה ל' סי' ז' וזל כי שמע אלהים
 את חול הנער באשר הוא סס א"ר סימון קפנו מלאכי השרת
 להריני אמרו לפניו רבט"ו אדם שהוא עמיל להמית את בניך
 בניח אתה מעלה לו באר א"ל עכטיו מה הוא נדיק או רשע
 א"ל נדיק א"ל אינו דן את האדם אלא כשעתו ע"כ * והקשה
 הרא"ם והרי כן סורר ומורה שנהרג על סס סופו ואמרה תורה
 ימות זכאי ואל ימות חייב * ותיקן דכאני כן סורר ומורה דאעפ'
 כאינו חייב מיתה עכטו מ"ת כפר החיל לעשות הדברים
 שנתביאם אותו לידי חיוב מיתה * ומהר"ם יפה תיקן דלאני ב"ד
 מלמטה

לדבריו אדם אין אדם מת ומתלם מ' בדיני שמים אדם מת ומתלם • הרי שלך לפניך דביות מנדים היה חלק העבודה ובמאמר נביאה כן פסיטא בזיות פי החירות הימה הכטחת ה' לאברהם באומרו ואחריו כן ינאו בכוכב גדול •

דרך הקדש דרוש ו

דרוש א למעלת א' • שמות רבה פרשה ט"ו סי' ג' וז' החדש הזה לכם ה' יהיו לך לצדך ואין לזרים אהך הנדקה שלכם שנאמר וז' יהיה נדקה הרהמים שלכם שנאמר ונתן לך רחמים ארץ יר' שלכם שנאמר לתך את ארץ כנען ולא ארץ יר' בלבד לא אפילו כל הארצו' שנא' כל מקום אשר תדרוך כף רגליכם בו לכם יהיה ע"כ •

הנה זאת חקרנוה כן היא כמה גדלה מעלת ארץ ישראל מכל הארצות קדושת עולם קדשה לשעמה וקדשה לבימיו לבא טרוב נופי תורה תלוים בה • ואמרינן כפ' חוקת במס' א"ר יאודה אהר שמאל כל שהראה הב"ה למשה חייב במש' לאפוקי מאי לאפוקי קני וקניו וקדמוני ופרטב'ם ז' כל שהראה הב"ה למשה בטעם מיתמו דהם ז' עממים הכתובי' בכל מקום חייב במעשר אבל קני וקניו וקדמוני שנאנו לאברהם אבינו בין הכתרים לא יתחייבו במעשר לעתיד לבא כפיחזורים לנו לעמיד ע"כ •

הן אחת דמימרא זו דסמואל היא תמוה בעיני תבמה אנפי חדא במאי דקאמר כל מה שהראהו הב"ה למשה דהיינו ארץ ז' עממין חייב במעשר פסיטא ואי הני לא תחייבי מאן מחייב והלא אין א' גמור אלא ארץ ז' עממין יוכ' ל' לדיוקא אחא לאשמועינן דמה שלא הרא' הב"ה למשה פטור מן המעשר א"כ לא הוה ליה למימר אלא כל מה שלא הראה הב"ה למשה פטור מן המעשר דבמה שהו' חייב לית ביה הדוכא כלל • עוד אני תמוה במאי דקא' סמואל דקני וקניו וקדמוני לא יתחייבו בתרומות ומעשרות לפתיד דהן לו יהי סמ' ח' גמור ולא נכדת עליהם ברית לאברהם שינחילה לישראל וכסדרת הרא'ם ז' לאכתוב לקמן בדרוש שני • אכתי קשה דהא טנינו בספרי פרשת עקב וז' כל מקום אשר תדרוך כף רגליכם ז' בו לכם יהיה אהר להם כל מקום שתכבסו חוץ ממקומות אלו הוא שלכם הרי שכבסו ח' ל' מנין שמנות נובנות טס הרי אהר דן נאמר באן יהיה ונאמר להלן יהיה מה יהיה האמור להלן מנות נובנות טס אף יהיה האמו' באן מנות נובנות וא' מפני מה כבס דוד ארס נהדים וארס נובא ואין מנות נובנות טס אהרת דוד עשה שלא בתורה התורה אהרה משתכבסו א' תהיו דכאן לכבס ח' הוא לא עשה כן אלא חוזר וכוכס ארס נהדים וארס נובא זאת היבגסי סמוך לירושלים לא הודיש אהר לו הב"ה סמוך לפלטיין כלי לא הורסת היאך אהר חוזר וכוכס ארס נהדים וארס נובא ע"כ וכן כתב הרמב"ם בדיני ה' תרומות וז' ארס נהדים וארס נובא אין להם דין באז ומפני מה ידרו ומעלת א' ז' מפני שכבס אותם קודם שיכבסו כל א' אלא כנא' בה ת' עממין ואלו תפס כל ארץ כנען לנבולתיה ואחר כך כבס ארצות אחרות היה כבסו כלי באז לכל דבר ע"כ • הרי בהדיא שאף ח' א' כבסה חלק' ישראל כבדיה חייבת בתרומות ומעשרות ואם כן יש לתמוה למה זה קני וקניו וקדמוני לא יתחייבו במעשר לעתיד לבא • וכו' תימא שמלך המשיח בובס אותם קודם שיכבסו כל א' ומש"ה אינם חייבים במעשר דומיא דסוריא לא ידענו מהיכן קבלו דבר זה • ועוד דלבר הוא תימא בעיני שחלילה לאדונינו משיח נדקנו שיעשה טוס דבר שלא כדרכו ה' ועוד דאך יתכן שיהא נכסל במה שכבסו וקניו דוד ובענט. עליו • ועוד דארצות אלו דקני

דקני וקניו וקדמוני נכרתה עליהם ברית לאברהם דומיא ד' עממים כמו שיתבאר לקמן בדרך זה דרוש שני ואם כן אף אם יכנסו אותם מלך המשיח בתחלה קודם שיכבסו שאר א' פסיטא דאין בזה עון אשר הטא דפלטיין של מלך הוא ודינו באז לכל דבר וא"כ למה לא יתחייבו בתרומות ומעשרות • ונראה דזה יובן עס מה שכבסו הרמב"ם בסוף הלכות שמיטה ויובל ז' וראה לי שאין הדברים אמורים אלא בארץ שנכרתה עליה ברית לאברהם ויחזק ויעקב וירטהו בניהם ונחלקה להם אבל שאר כל ארצות שכבסו מלך ממלכו ישראל הרי הכהנים והלוים באות' הארצות ככל ישראל ע"כ הרי דאזכרה הלוי טלא ינחלו הכהנים בארץ אינה אלא בארץ שנכרתה עליה ברית לאברהם אך כנא' הארצות שכבסו מלך ישראל אף שכבסו אותם כדון הרי הכהנים נוטלין חלק בה והראב"ד הסיגו עליו טס ואמר אם כן לא יטלו בהם תרומות ומעשרות כי הם היו תחת חלק הארץ ע"כ • וכבס טס מרן בכ"מ ז' וז' ואני אומר שאין זו הטנה דלימא דאין הכי נמי וסוריא מוכיח שאין בה תרומות ומעשרות מן התורה ע"כ • ודברי מרן הללו תמוהים הם בעיני דאדרבה השנת הראב"ד היא מסוריא שהרי סוריא פה טלא נתקדשה הוא לפי שכבסה דוד קודם שיכבסו כל ארץ כנען ועל זה הסיגו הראב"ד דלפי סדרת הדמב"ם דככל הארצות חוץ מ' עממין שכס לוי נוטל חלק בארץ א"כ ז' דסוריא אין בה תרומות ומעשרות לפי שהלוים נוטלים בה חלק ולפי טעם זה אפילו מסוריא היה כוכס אהר דוד לאחר שהיה כוכס כל ארץ כנען לא היו תרומות ומעשרות נובגין בה לפי שהתרומות והמעשרות הם תחת חלק הארץ ולפי האמת אלו היה דוד כוכס כל ארץ כנען ואחר כך היה כוכס סוריא היו תרומות ומעשרות נובגים בה באז' לנאמי באופן שיעקר קושטת הראב"ד היא מסוריא • עוד אני תמיה בדברי מרן שנרא' מדבריו שהבין בדברי הראב"ד שכל מקום שנוטלים הכהנים חלק בארץ אין בה חובב תרומות ומעשרות כלל כאן מפריטין בה תרומות ומעשרות שהרי כתב וסוריא מוכיח וסוריא אין מפריטין בה תרומות ומעשרות ואם ליה לאדוכנו הראב"ד מזה לפי שטני פגות ים בתרומות ומעשרות האמת היא ההפדשה שהוהרנו טלא לאכול טכל בלתי הפדשה וזה אינו תלוי בחלק הארץ שהרי אפילו הכהנים והלוים הוהרנו מלאכול טכל קודם הכרסה וכמבאר ובמנהו זו דהפדשה טעם אהר יש בדבר בלה סודו אל עבדיו הנביאים ומנהו אהרת יש לאחר הפדשה והיא הנמינה לכהן וללוי וזהו שחלה הכתוב הטעם לפי שהם תחת חלק הארץ וזהו שכבסו הראב"ד אם כן לא יטלו בהם תרומות ומעשרות כי הם היו תחת חלק הארץ ולא אהר אם כן לא ידרשו בהם תרומות ומעשרות דודאוי ההפדשה אינה תחת חלק הארץ ואם כן תהו זה שכבסו מרן על השנת הראב"ד אה"כ וסוריא מוכיח דע"כ סוריא טעם אהר יש בדבר שהרי אין מפריטין בה תרומות ומעשרות כלל והטעם הוא לפי שכבסה דוד קודם שיכבסו כל ארץ כנען ולא נתקדש בקדושת א' באופן שדברי מרן מקפסו אנרי ונריבין תלמוד •

והנה כפי סדרת מרן דלית ליה בדעת הראב"ד דחייב הפרשת תרומות ומעשרות הוא תחת חלק הארץ ואם אינו נוטלים חלק בארץ לא היו תרומות ומעשרות נובגים בהם יש לדקדק מאותה טעם הסמ"ג עלה דהך אזהרה דלא יהיה לכהנים חלק ונחלה דלעתיד לבא נוטלין הכהני' חלק בארץ וכדאיתא בפרק ים נוזלין והיינו מדאמרינן תניא עמיד' א' שפתחלק לוי טבטי' שבתחלה לא בתחלה אלא לוי דבתיב טער לוי אחד וכן כתב טס רמב"ם בפירוט דלעתיד לבא שכס לוי נוטל חלק בארץ • ולפי סדרת הראב"ד שכתבנו שחייב תרומות ומעשרות